EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 8. 10. 2019
COM(2019) 454 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o potravinách a zložkách potravín upravovaných ionizujúcim žiarením v období 2016 – 2017

OBSAH

Obsah

1. ZHRNUTIE 2

2. SÚVISLOSTI 3

3. POVOLENÉ ZARIADENIA NA OŽAROVANIE 4

4. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ZARIADENIACH NA OŽAROVANIE V OBDOBÍ 2016 – 2017 4

5. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ŠTÁDIU UVÁDZANIA VÝROBKOV NA TRH 6

1. ZHRNUTIE

Podľa článku 7 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/2/ES z 22. februára 1999 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa potravín a prídavných látok do potravín upravovaných ionizujúcim žiarením[1] členské štáty každý rok postúpia Komisii:

– výsledky kontrol vykonaných v zariadeniach na ionizujúce žiarenie, najmä v prípade kategórií a množstiev potravín upravovaných ionizujúcim žiarením a aplikovaných dávok a
– výsledky kontrol vykonané v štádiu uvádzania výrobkov na trh.

V článku 7 ods. 4 uvedenej smernice sa od Komisie vyžaduje, aby v *Úradnom vestníku Európskej únie* uverejnila:

– podrobné údaje o povolených zariadeniach na ožarovanie v členských štátoch, ako aj všetky zmeny v ich štatúte,
– správu na základe informácií, ktoré každý rok poskytujú vnútroštátne dozorné orgány.

Táto správa sa vzťahuje na obdobie od 1. januára 2016 do 31. decembra 2017. Obsahuje súhrn informácií, ktoré za rok 2016 Komisii postúpilo 28 členských štátov a za rok 2017 27 členských štátov. Malta za rok 2017 nepredložila žiadne údaje.

Obdobie: **1. 1. 2016 – 31. 12. 2017**

Príslušné krajiny: členské štáty EÚ a krajiny EZVO

Zdroj: 28 členských štátov a Nórsko

Zariadenia na ožarovanie:

– Počet krajín vybavených týmito zariadeniami: 14 členských štátov a Nórsko
– Počet povolených zariadení: 24
– Počet zatvorených zariadení: 2
– Počet krajín, v ktorých sa uskutočňuje ožarovanie: 10 členských štátov a Nórsko

Údaje o upravovaní ožarovaním:

– Množstvo výrobkov, ktoré boli upravované: 10 211 ton (-11,4 %) v porovnaní s priemerom z roku 2015
– Hlavné upravované komodity: žabie stehienka (57 %) a sušené aromatické byliny, koreniny a rastlinné prísady (20,77 %)
– Hlavné miesto ožarovania: Belgicko (68 %) a Holandsko (13 %)

Kontroly v štádiu uvádzania na trh:

– Počet analyzovaných vzoriek: 11 162
– Počet nevyhovujúcich vzoriek: 87 (0,8 %)
– Hlavné analyzované komodity: byliny a koreniny (42 %)
obilniny, semená, zelenina, ovocie a výrobky z nich (22 %)

[1] Ú. v. ES L 66, 13.3.1999, s. 16.

2. SÚVISLOSTI

Ožarovanie potravín je upravovanie potravín určitým typom žiarivej energie známej ako ionizujúce žiarenie. Žiarivá energia má odlišné vlnové dĺžky a stupne výkonu a zanikne pri odstránení zdroja energie. Ožarovanie sa používa na sanitárne a fytosanitárne účely na usmrcovanie baktérií (*ako sú Salmonella, Campylobacter* a *E. coli*), ktoré môžu spôsobiť otravu z potravín, a na odstránenie organizmov škodlivých pre rastliny alebo rastlinné výrobky, ako napr. hmyz a iní škodcovia. Používa sa aj na oddialenie dozrievania ovocných plodov, na zastavenie klíčenia zeleniny (napríklad cibule a zemiakov) a v konečnom dôsledku na predĺženie trvanlivosti potravín. Ožarovanie potravín nemôže nahradiť správnu manipuláciu s nimi a ožarované potraviny si aj naďalej vyžadujú vhodné chladenie a v prípade potreby sa pred konzumáciou musia tepelne upraviť.

Regulačný rámec EÚ na ožarovanie potravín („smernice o ožarovaní potravín“) teda pozostáva zo:

– smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/2/ES (rámcovej smernice) z 22. februára 1999 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa potravín a prídavných látok do potravín upravovaných ionizujúcim žiarením. Uvádzajú sa v nej osobitné ustanovenia týkajúce sa výroby upravovaných potravín a zložiek potravín, ako aj ich uvádzania na trh a dovozu.

– smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/3/ES (vykonávacej smernice) z 22. februára 1999 o zostavení zoznamu potravín a prídavných látok do potravín upravených ionizujúcim žiarením v Spoločenstve[2]. Tento zoznam v súčasnosti zahŕňa jednu kategóriu potravín: sušené aromatické byliny, koreniny a rastlinné prísady. Zoznam vnútroštátnych povolení pre potraviny a zložky potravín, ktoré sa môžu upravovať ionizujúcim žiarením, Komisia uverejňuje v *Úradnom vestníku Európskej únie*[3].

Potraviny a zložky potravín možno ožarovať len v povolených zariadeniach na ožarovanie. Zariadeniam v EÚ udeľujú povolenia príslušné orgány členských štátov. V článku 7 ods. 3 smernice 1999/2/ES sa od členských štátov vyžaduje, aby poskytli Komisii zoznam svojich povolených zariadení na ožarovanie.

Je nevyhnutné, aby boli všetky ožarované potraviny alebo potraviny obsahujúce ožarované zložky upravované (ožarované) len v povolených zariadeniach. Zoznam povolených zariadení na ožarovanie v členských štátoch uverejnila Komisia v *Úradnom vestníku Európskej únie*[4].

Podľa článku 6 smernice 1999/2/ES musia byť všetky ožarované potraviny alebo ožarované zložky zložených potravín označené slovami „ožarovaný“ alebo „upravovaný ionizujúcim žiarením“.

---

[2] Ú. v. ES L 66, 13.3.1999, s. 24.

[3] Ú. v. EÚ C 283, 24.11.2009, s. 5.

[4] Ú. v. EÚ C 37, 30.1.2019, s. 6.

Európsky výbor pre normalizáciu (CEN) na základe mandátu, ktorý mu udelila Európska komisia, štandardizoval niekoľko analytických metód s cieľom presadzovať správne označovanie alebo odhaľovať výskyt nepovolených výrobkov.

3. POVOLENÉ ZARIADENIA NA OŽAROVANIE

V súčasnosti je v EÚ 24 zariadení na ožarovanie. V roku 2015 sa uzavreli dve predtým povolené zariadenia na ožarovanie.

Zariadenia sa nachádzajú v 14 členských štátoch: päť vo Francúzsku, štyri v Nemecku, v Bulharsku, Holandsku a Španielsku sa nachádzajú po dve zariadenia v každom z týchto štátov a po jednom ich možno nájsť v Belgicku, Českej republike, Chorvátsku, Estónsku, Taliansku, Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a Spojenom kráľovstve.

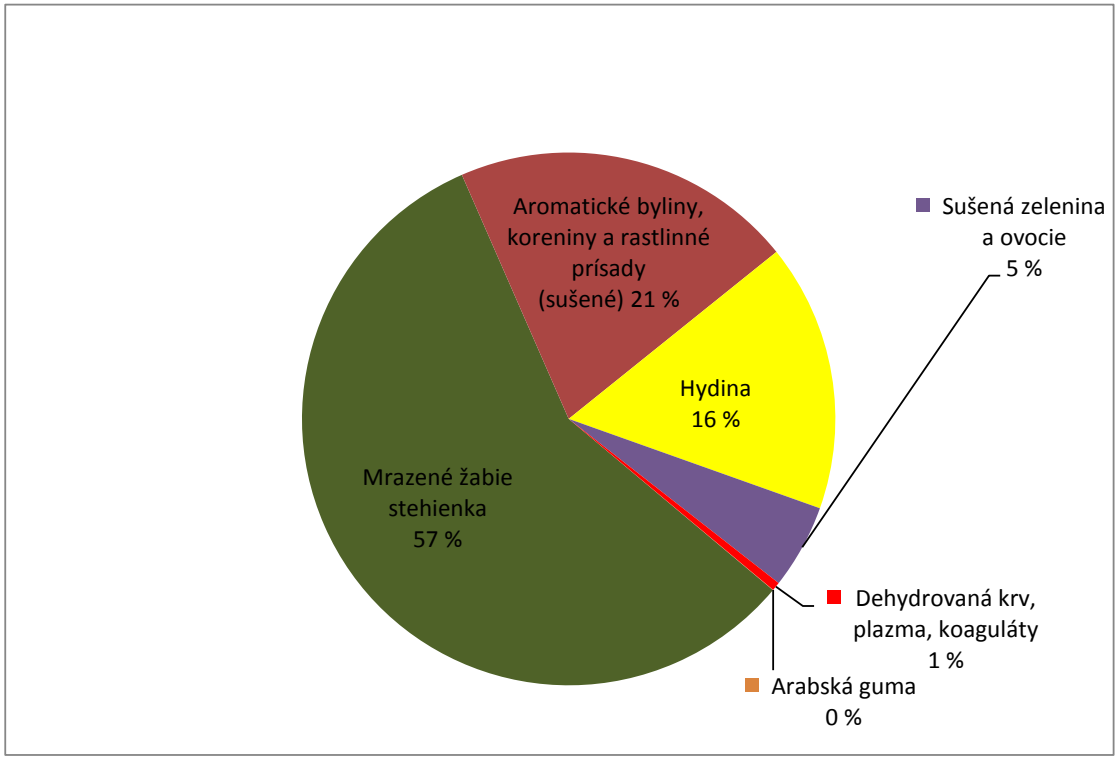
Spomedzi týchto 14 členských štátov vybavených zariadeniami na ožarovanie Bulharsko, Taliansko, Rumunsko a Spojené kráľovstvo neožarovali žiadne potraviny počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa.

4. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ZARIADENIACH NA OŽAROVANIE V OBDOBÍ 2016 – 2017

V členských štátoch EÚ bolo počas rokov 2016 a 2017 upravovaných ionizujúcim žiarením spolu 10 211 ton výrobkov. Takéto upravovanie využívali najmä dva členské štáty: Belgicko, ktoré upravovalo dve tretiny ožarovaných potravín EÚ (68 %), a Holandsko (13 %).

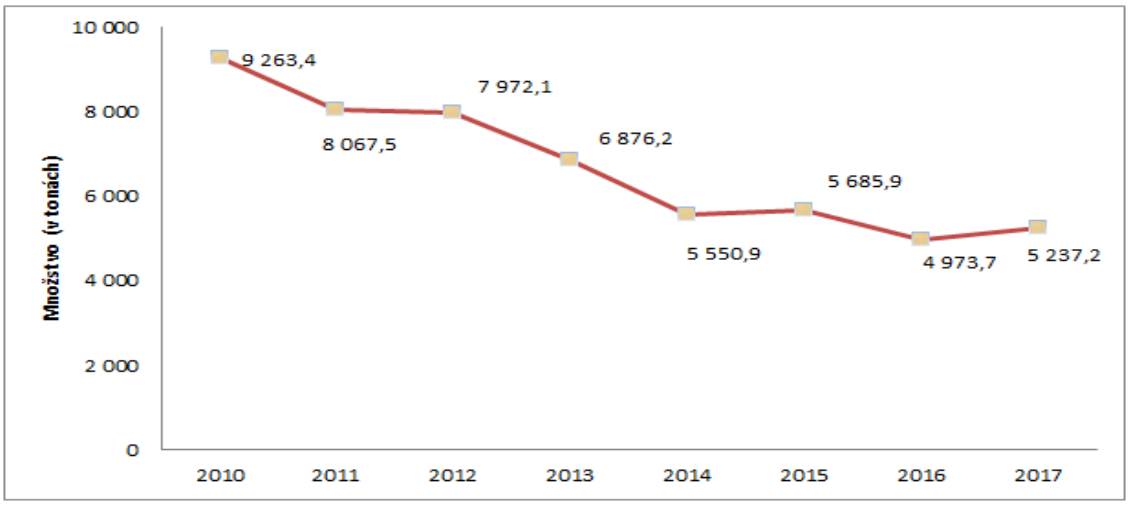
Dve najčastejšie ožarované komodity v EÚ sú žabie stehienka (*cca* 57 %) a sušené aromatické byliny, koreniny a rastlinné prísady (*cca* 21 %). Obrázok 1 znázorňuje rozdelenie výrobkov ožarovaných v povolených zariadeniach v členských štátoch EÚ v období 2016 – 2017.

Obrázok 1 – Rozdelenie podľa kategórie ožarovaných potravín v EÚ v období 2016 – 2017

Ako možno vidieť na obrázku 2, množstvo potravín (v tonách) upravovaných ionizujúcim žiarením v EÚ od roku 2010 klesá.

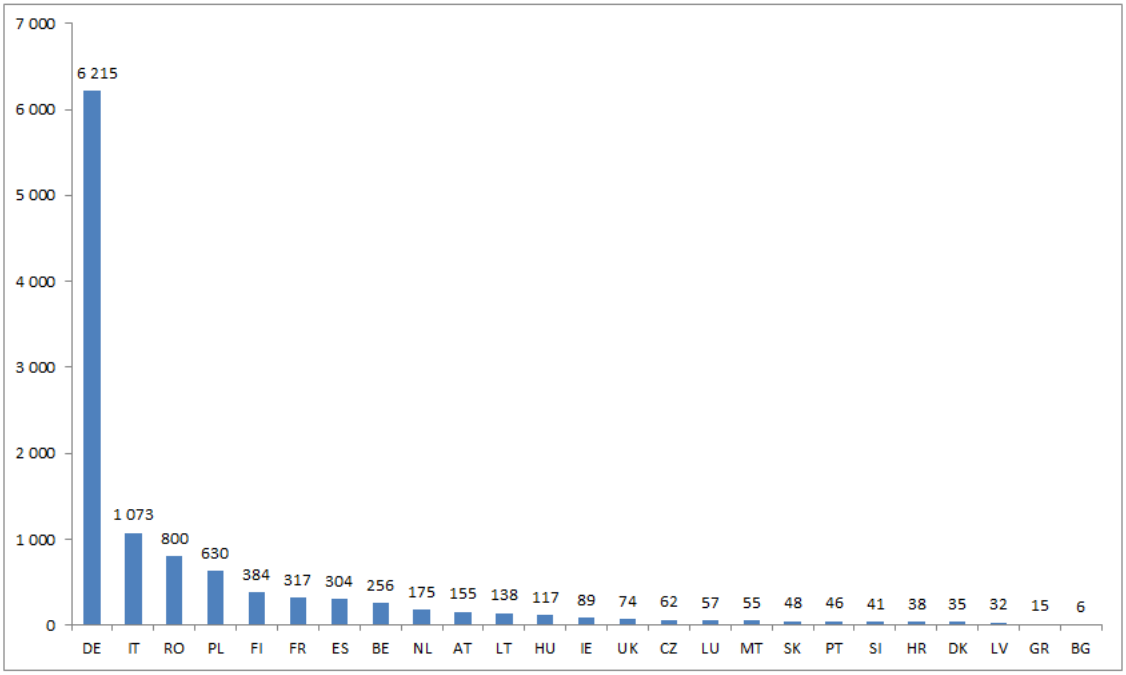
Obrázok 2 — Množstvo potravín upravovaných ionizujúcim žiarením v povolených zariadeniach na ožarovanie v Európskej únii od roku 2010

5. VÝSLEDKY KONTROL VYKONANÝCH V ŠTÁDIU UVÁDZANIA VÝROBKOV NA TRH

V období 2016 – 2017 zanalyzovalo 24 členských štátov 11 162 vzoriek, t. j. v priemere celkovo o 7,02 % menej ako v roku 2015. Údaje o každom členskom štáte sú k dispozícii v prílohe II a zhrnuté na obrázku 3.

Obrázok 3 – Vzorky analyzované v štádiu uvádzania výrobkov na trh v každom členskom štáte v období 2016 – 2017

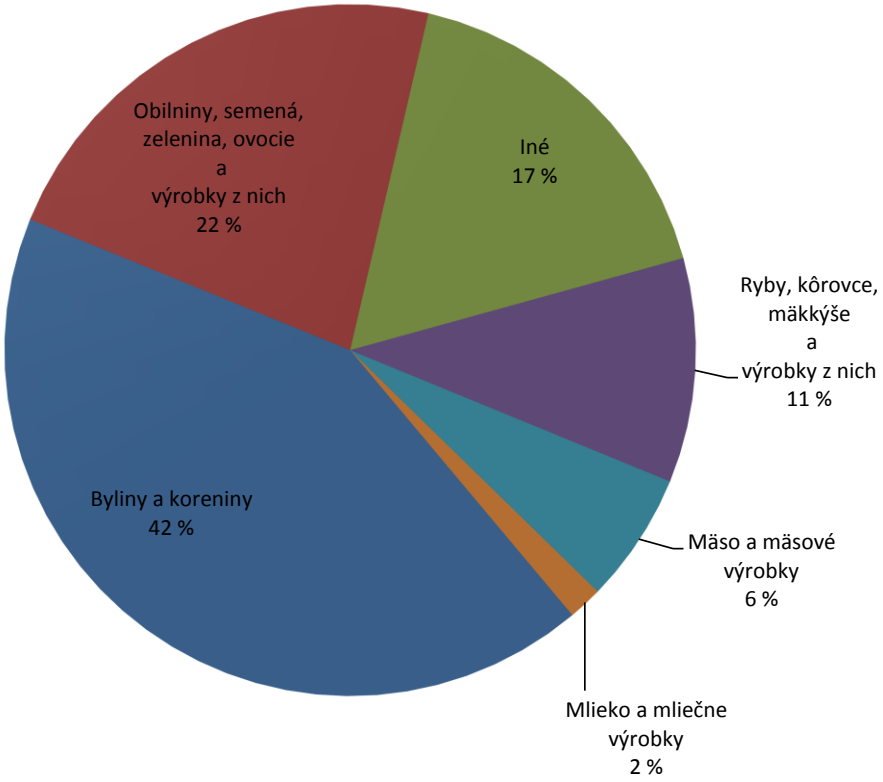

Päť krajín (štyri členské štáty a Nórsko) nevykonalo v období 2016 – 2017 žiadne analytické kontroly v štádiu uvádzania výrobkov na trh v dôsledku rozpočtových obmedzení [Chorvátsko (2016), Dánsko (2017) a Nórsko (2016 a 2017)], nedostatočnej laboratórnej kapacity [Estónsko a Cyprus (2016, 2017)] alebo iných priorít v oblasti kontroly [Švédsko (2016, 2017)]. Malta v roku 2017 nepredložila správu o žiadnej vzorke.

Z celkového počtu 11 162 vzoriek bolo 87 nevyhovujúcich (0,8 %) a zo 113 vzoriek (1 %) vyplynuli nejednoznačné výsledky. V prípade nevyhovujúcich vzoriek sa zistilo najmä nesprávne označenie a zakázané ožarovanie. Percentuálny podiel nevyhovujúcich vzoriek bol nižší ako v predchádzajúcej správe.

V štádiu uvádzania na trh, ako je znázornené na obrázku 4, predstavovala väčšina analyzovaných výrobkov „byliny a koreniny“ (42 %) a „obilniny, semená, zeleninu, ovocie a výrobky z nich“ (22 %). V kategórii „Iné“ (výživové doplnky a polievky a omáčky) bol percentuálny podiel 17 %.

Obrázok 4 – Kategória **potravín** analyzovaná v štádiu uvádzania výrobkov na trh v Európskej únii v roku období 2016 – 2017

Obilniny, semená, zelenina, ovocie a výrobky z nich 22 %
Iné 17 %
Ryby, kôrovce, mäkkýše a výrobky z nich 11 %
Mäso a mäsové výrobky 6 %
Mlieko a mliečne výrobky 2 %
Byliny a koreniny 42 %